

Okul Öncesi Eğitimde Aile Katılımına İlişkin Ebeveyn ve Öğretmen Görüşlerinin Değerlendirilmesi¹

Evaluation of Parents' and Teachers' Thoughts Related to the Family Participation in Pre-school Education

Mehmet SAĞLAM², Zekeriya ÇALIŞKAN³

Öz

Okul öncesi eğitimin istenen nitelikte ve verimlilikte gerçekleştirilebilmesi süreçte yer alan bütün unsurların işbirliği içinde hareket etmesine bağlıdır. Öğretmenler tarafından yapılan etkinliklerin ve faaliyetlerin ebeveynler ile işbirliği içinde yürütülmesi, onların desteği ve katkısı alınarak gerçekleştirilmesi okul öncesi eğitimdeki kazanımlar açısından önemlidir. Okul öncesinde aile katılımı; anne babaların çocukların eğitimlerine, bunun yanında gelişimlerine katkıda bulunup, onlara yararlı olabilmeleri için organize edilen etkinlikler bütünüdür. Eğitimdeki kalitenin artması ve etkin bir eğitimin sağlanması öğretmenler ve ebeveynler arasındaki işbirliği ile doğrudan ilişkilidir. Aile katılımının özellikle okul öncesi eğitimdeki önemi dikkate alınarak bu çalışmada okul öncesi eğitimde aile katılımına ilişkin ebeveyn ve öğretmen görüşleri değerlendirilmiştir. Öğretmen ve ebeveynlerin görüşlerinin derinlemesine analizinde nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Araştırmacı tarafından hazırlanan görüşme formu ile ebeveynlere; aile katılımından ne anladıkları, aile katılımını arttıran ve azaltan unsurlar, aile katılımının önemi, aile katılımının ebeveyn ve çocuk üzerindeki etkilerini belirlemeye yönelik sorular sorulmuştur. Öğretmenlere ise; aile katılımını nasıl tanımladıkları, aile katılımı konusunda ebeveynlerin tutumu, aile katılımını arttıran ya da sınırlayan unsurlar gibi sorular yönetilerek düşünceleri alınmıştır. Araştırma sonucunda elde edilen sonuçlar tümevarımsal analiz yöntemi ile derinlemesine ele alınmıştır.

Anahtar Kelimeler: Aile katılımı, ebeveyn, okul öncesi öğretmeni

Abstract

The ability to achieve pre-primary education with the desired quality and efficiency depends on the cooperation of all elements involved in the process. It is important to realize the activities and activities organized by the teachers in cooperation with the parents, their support and their contribution in terms of the gains in preschool education. Family participation in pre-school; It is the whole of the activities organized by the parents to contribute to the education of the children, as well as their development, and to be useful to them. The increase in educational qualifications and the provision of effective education are directly related to the cooperation between teachers and parents. Considering the importance of family participation especially in pre-school education, parent and teacher views on family participation in preschool education were evaluated in this study. A qualitative research method was used in the in-depth analysis of the views of teachers and parents. With the interview form prepared by the researcher, parents; Questions about what they understood from family participation, factors that increase and decrease family participation, the importance of family participation, and the effects of parental involvement on parents and children. For teachers; How they describe family participation, the attitudes of parents about family participation, factors that increase or limit family participation, etc. were managed and opinions were taken. The results of the research are discussed in depth with the inductive analysis method.

Key words: Family participation, parent, pre-school teacher

1 7. Uluslararası Eğitim Araştırmaları Kongresi 15 Mayıs 2017, Çanakkale

2 Yrd. Doç. Dr., İnönü Üniversitesi, Çocuk Gelişimi Bölümü, pdgsaglam@gmail.com

3 Yrd. Doç. Dr., İnönü Üniversitesi, Çocuk Gelişimi Bölümü, zekeriya.caliskan@inonu.edu.tr

Giriş

Çocuğun gelişim sürecinde önemli bir işleve sahip olan eğitim, her insanın bireysel, sosyal ve akademik gelişimine doğrudan katkı yapar (Kocabaş, 2006). Çocuğun gelişimini etkileyen ve onun açısından eğitimin başladığı ilk yer ise ailedir. Sosyal bir kişi olarak çocuğun gelişiminde ve duyguları ile baş edebilmede aile içerisinde öğrendikleri önemlidir (Meadows 2010). Ancak çocuğun eğitimi ile ilgili süreç ailenin tek başına sorumlu olduğu bir konu değildir. Çocuğun eğitim kurumlarında formal eğitim sürecine başlaması ile birlikte aileler, kendi çocuklarının eğitim-öğretim sorumluluklarını büyük ölçüde bu kurumlara devrederler. Bu sorumluluk devri zorunlu eğitim çağı olan ilkökul ile birlikte yapıyor olsa da erken çocukluk eğitiminin öneminin artması, kadınların çalışma hayatında bulunması gibi nedenler çocuklar açısından okul öncesi eğitime katılımı her geçen gün arttırmaktadır. OECD ülkelerinde 3, 4 ve 5 yaşta bugün ortalama % 70'in üzerinde bir okulöncesi okullaşma oranı yakalanmış, Türkiye'de ise 2005 yılında 5 yaşta % 32 olan okul öncesinde okullaşma oranı, 2013 yılında % 74'e ulaşmış ve bu oranlar bugün daha da yükselmiştir (Tedmem, 2015).

Çocuk doğduğu andan itibaren eğitim hakkına sahiptir ve bu hak açısından okul öncesi dönem özel bir yere sahiptir. Okul öncesi dönem, çocuğun gelişimi ve öğrenme potansiyeli açısından oldukça hızlı bir dönemdir. Bu dönemde kazanılan davranışların büyük bir kısmı bireyin kişilik yapısını, tavır, alışkanlık, inanç ve değer yargılarını biçimlendirmekte, beden sağlığının gelişiminin temelini oluşturmaktadır (Oktay, 2004). Bu gelişimin sağlıklı bir şekilde olması çocukların okula başladıkları süreçle birlikte okul ve ailenin işbirliği içinde olması ile yakından ilgilidir. Aile ve okul işbirliğinin eğitim sürecini olumlu yönde desteklediği yapılan çalışmalarla ortaya konmuş olmasına rağmen aile katılımı konusunda bazı güçlüklerde bulunmaktadır. Aile katılımı ile ilgili olarak yapılan çalışmalar incelendiğinde etkinliklerinin yapılma zamanı, ebeveynlerin katılmasındaki sorunlar, okul yönetimi ve öğretmenin tutumu gibi nedenler aile katılımını etkileyen unsurlar olarak öne çıkmaktadır (Brown, 1989; Gordon, 2002; Korkut, 2004; Koçbaş, 2006; Kotaman, 2008; Çamlıbel Çakmak, 2010; Erdoğan ve Demirkasımoğlu, 2010; Lindberg, 2014; Şimşek ve İvrendi, 2014). MEB okul öncesi eğitim programında da bu konu özel olarak ele alınmış ve aile katılımı ayrı bir başlık olarak ayrıntılı bir şekilde verilmiştir (Aydoğan, 2017).

Dünyada ve Türkiye'de okul öncesi eğitimde aile katılımını desteklemek amacı ile yapılan çalışmalar (Koçbaş, 2006; Uyanık Balat, 2015), MEB'in okul öncesi eğitim programında bu konuya verdiği önem ve aile-okul işbirliğinin çocuk üzerindeki olumlu etkileri dikkate alınarak bu çalışmada okul öncesinde aile katılımına ilişkin ebeveyn ve öğretmen görüşleri değerlendirilmiştir. Bu kapsamda temelde aşağıdaki şu sorulara cevap aranmıştır;

- 1.Okul öncesinde aile katılımı ebeveynler tarafından nasıl tanımlanmaktadır?
- 2.Okul öncesinde aile katılımı öğretmenler tarafından nasıl tanımlanmaktadır?
- 3.Ebeveynler açısından okul öncesinde aile katılımını etkileyen unsurlar nelerdir?
- 4.Öğretmenler açısından okul öncesinde aile katılımını etkileyen unsurlar nelerdir?

Materyal ve Yöntem

Bu çalışma okul öncesinde aile katılımına ilişkin öğretmen ve ebeveyn görüşlerini belirlemek amacı ile yapılmıştır.

Görüşme tekniklerinden olan yarı-yapılandırılmış görüşme yöntemi ile çalışmaya ait veriler toplanmıştır. Bireylerin kişisel düşüncelerini, bakış açılarını, deneyim ve tecrübelerini, duygu ve algılarını açığa çıkarmak amacı ile kullanılan bir yöntemdir (Yıldırım ve Şimşek, 2008). Bu yöntem çalışmada okulöncesi eğitimde aile katılımına ilişkin öğretmen ve ebeveyn görüşlerinin derinlemesine analiz etmek amacıyla tercih edilmiştir.

En fazla kullanılan görüşme tekniklerinden biri olan yarı yapılandırılmış görüşme tekniğinde, araştırmacı çalışma öncesi hazırladığı yarı-yapılandırılmış görüşme formu aracılığı ile verileri toplar. Öğretmenler ve ebeveynler ile yapılan görüşmeler sonucu toplanan veriler, tümevarımsal analiz kullanılarak analiz edilmiştir. Tümevarımsal analiz yöntemi ile araştırmacı topladığı verileri derleyerek onları konu bütünlüğü olacak şekilde temalandırır ve elde ettiği verileri anlamlı hale getirmeye çalışır (Uzuner, 1999; Cohen ve ark., 2000; Karasar, 2002; Yıldırım ve Şimşek, 2008).

Çalışma Grubu

Çalışma kapsamında araştırmaya katılacak öğretmen ve ebeveynlerin belirlenmesinde amaçsal örnekleme yöntemi tercih edilmiştir. Yapılacak araştırmalarda gözlenecek birimler belirli niteliklerdeki kişi, olay, nesne ya da durumlardan oluştuğu takdirde amaçsal örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme yöntemi tercih edilmektedir (Büyüköztürk, 2017). Bu kapsamda araştırmaya katılmayı kabul eden 10 öğretmen ve 10 ebeveyn ile çalışma yürütülmüştür. Araştırmaya katılan ebeveyn ve öğretmenlere ilişkin veriler Tablo 1 ve Tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo 1. Çalışmaya katılan öğretmenlere ilişkin bilgilerin dağılımı.

KOD	Yaş	Cinsiyet	Hizmet Süresi	Okul türü
Ö1	25	K	5 yıldan az	Anasınıfı
Ö2	37	K	11-20 yıl	Bağımsız anaokulu
Ö3	29	K	6-10 yıl	Bağımsız anaokulu
Ö4	34	K	11-20 yıl	Bağımsız anaokulu
Ö5	37	E	6-10 yıl	Bağımsız anaokulu
Ö6	33	K	6-10 yıl	Bağımsız anaokulu
Ö7	47	K	21 yıl ve üstü	Bağımsız anaokulu
Ö8	23	K	5 yıldan az	Anasınıfı
Ö9	24	K	5 yıldan az	Anasınıfı
Ö10	32	K	6-10 yıl	Bağımsız anaokulu

Tablo 2. Çalışmaya katılan ebeveynlere ilişkin bilgilerin dağılımı .

KOD	Yaş	Cinsiyet	Öğrenim durumu	Çocuk sayısı	Öğrenim sürecinde yer alan çocuk sayısı
E1	37	E	Lisans	3	1
E2	37	K	Lisansüstü	3	2
E3	38	E	Lisansüstü	1	1
E4	36	E	Lisansüstü	1	1
E5	31	K	Önlisans	1	1
E6	46	K	Lisans	3	2
E7	36	K	Lisansüstü	2	2
E8	30	K	Lisans	2	2
E9	32	K	Lisansüstü	2	1
E10	37	E	Lisans	1	1

Veri Toplama Aracı

Araştırmada veri toplamak amacıyla araştırmacılar tarafından hazırlanan “Okulöncesi Eğitimde Aile Katılımı Konusunda Öğretmen Görüşlerinin Değerlendirilmesine Yönelik Görüşme Formu” ve “Okulöncesi Eğitimde Aile Katılımı Konusunda Ebeveyn Görüşlerinin Değerlendirilmesine Yönelik Görüşme Formu” kullanılmıştır. Her iki formunda ilk bölümünde araştırmaya katılan öğretmenler ve ebeveynlere ilişkin tanımlayıcı bilgiler ikinci bölümünde ise okulöncesinde aile katılımına ilişkin görüşlerini belirlemeye yönelik açık uçlu sorulara yer verilmiştir. Formda yer alan ifadelerin ölçme alanını ne derece kapsadığının,

ölçülmek istenilen özellikleri ne derece ölçtüğünün tespit edilmesi amacıyla kapsam geçerliliği için uzman görüşüne başvurulmuştur. Uzman görüşü ile formda yer alan ifadelerin, ihtiyaç duyulan verileri ne oranda kapsadığı ve ihtiyaç duyulan verileri toplamada ne derece yeterli olduğu belirlenmeye çalışılmıştır (Karasar, 2004). Bu amaçla “Uzman Görüşü Değerlendirme Formu” hazırlanmıştır. Değerlendirmeleri alınan uzmanların hemfikir oldukları ifadeler aynen alınmıştır. Uzmanların çoğunluğu tarafından düzeltilmesi gerektiği belirtilen maddelerde gerekli düzeltmeler yapılmıştır.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırma verileri, Malatya ilinde görev yapan okul öncesi öğretmenleri ile yapılan yarı-yapılandırılmış görüşmeler aracılığıyla 2017 yılı Mart ayı boyunca toplanmıştır. Veri toplama işlemi her bir görüşme için yaklaşık 20 dakika sürmüştür. Veri toplama işlemi tamamlandıktan sonra araştırmacı tarafından tümevarımsal analiz (Yıldırım ve Şimşek, 2008) kullanılarak araştırma verilerinin analizi tamamlanmıştır. Analiz işlemi yapabilmek amacı ile çalışmaya katılanlar kodlanmıştır. Bu kapsamda çalışmaya katılan öğretmenler Ö1, Ö2,...Ö10, ebeveynler ise E1, E2,...E10 şeklinde kodlanmıştır. Kodlama işlemi yapıldıktan sonra her bir görüşme formu bu kodlamalar esas alınarak analiz edilmiştir. Sorulara verilen cevaplar temalar doğrultusunda gruplandırılmış ve bazı sorular birleştirilmiştir.

Bulgular

Araştırmaya katılan ebeveynlerden ve öğretmenlerden elde edilen veriler ayrı ayrı ele alınmış ve sonuçlar birlikte değerlendirilmiştir.

Öğretmen Görüşlerinin Değerlendirilmesi

Araştırmaya katılan öğretmenlerin aile katılımına ilişkin tanımlarına bakıldığında öğretmenlerin tamamının aile katılımında okul, aile ve çocuk üçlüsüne dikkat çekerek aile katılımının çocuk ve aile üzerinde etkili olarak eğitimin kalitesini yükselttiği konusunda hem fikir oldukları belirlenmiştir. Öğretmenlerden Ö1 aile katılımını “*Sınıfta yapılan etkinliklerden ailenin haberdar olması ve katkı sağlayabilmesi, ailenin eğitilmesi ve bilgilendirilmesi, çocuğun aile tarafından desteklenmesi ve öğrendiklerini evde ailesi yardımıyla pekiştirmesine olanak verilmesidir*” şeklinde tanımlarken Ö9 ise “*Çocuğun okulda edindiği kazanımların ev ortamında da devam edip davranışların kalıcı olarak yerleşmesini sağlar. Ailenin okulda düzenlenen etkinliklere aktif olarak katılması çocukların motivasyonunu artırır*” ifadeleri ile açıklamıştır. Öğretmenlere yöneltilen “Aile katılımına programınızda yer veriyor musunuz? Nasıl?” sorusuna verilen cevaplar incelendiğinde öğretmenlerin aile katılımı konusunda duyarlı oldukları ve programlarında düzenli olarak yer verdikleri belirlenmiştir. Öğretmenlerden Ö6 “*Aile çocuğun ilk öğretmenidir. Düzenli olarak yer veriyorum çünkü Aile çocuğu yansıtır diyorum ve ailenin tutumu, davranışı, kültürel bakış açısını, öğretmene biçilen rolü öğrenmek için. Öğretmene eğitimde devamlılık için yardımcı olduğunu düşünüyorum, örneğin; utangaç olduğunu, çekinden olduğunu düşündüğüm bir çocuğun, anne ve babasının da çekingen olduğunu gözlemliyorum. Katılımlarımızı ailenin ilgi ve isteğine bırakıyorum*” şeklinde ifade etmiştir.

“Ebeveynlerin aile katılımı konusundaki tutumunu nasıl buluyorsunuz?” sorusuna verilen cevaplar incelendiğinde öğretmenler, ebeveynlerin bu konudaki tutumunun değişkenlik gösterdiğini, bazı ebeveynlerin duyarlı davranırken bazı ebeveynlerin ise aşırı duyarsız olduklarını, bunun yanında ebeveynlerin iş temposunun da bu konuda belirleyici olduğunu ifade etmişlerdir. Öğretmenlerden Ö2 “*Bazı ebeveynler çok detaycı, bazıları daha rahat, aileden aileye değişiyor, kimisi de hiç ilgilenmiyor*” ifadelerini kullanırken Ö3 ise “*Tamamen ailenin çalışma temposu ile ilgili olduğunu düşünüyorum, kimi zaman istekli, kimi zaman ise çalışma saatlerinden dolayı istemezler*” ifadelerine yer vermiştir.

Öğretmenlerin “Ebeveynlerin aile katılımı konusundaki tutumunun çocuklara etkisi oluyor mu? Nasıl?” sorusuna verdikleri cevaplar incelendiğinde öğretmenlerin genelde olumlu etkisi olacağı yönünde hem fikir oldukları belirlenmiş ve öğretmenlerden Ö1 “Kesinlikle çocuklara etkisi oluyor. Çocuk kendisine zaman ayıran bir ailesinin olduğunu hissettiği zaman ailesine karşı olan güveni artıyor, okulda öğrendikleri bilgiler ailesi tarafından da pekiştirildiği için eğitimde verimlilik sağlanmış oluyor, anne baba çocuk arasındaki etkileşim olumlu yönde gelişmiş oluyor” sözleri ile durumu açıklamıştır.

“Ebeveynlerin aile katılımını sınırlayan unsurlar nelerdir?” sorusuna verilen cevaplar incelendiğinde öğretmenler genelde ebeveynlerin çalışma durumu, evde bakıma muhtaç kişi olması ya da bebek olması gibi durumların aile katılımını engellediğini bunun dışında ailelerin duyarsızlığı ve konuyu önemsememesinin de etkili olduğunu ifade etmiştir. Öğretmenlerden Ö10 “Özellikle uyum sürecinde aile katılımı, çocuğun adaptasyonunu olumlu yönde etkiliyor. İlerleyen süreçlerde de anne-baba ile öğretmeni bir arada görmek, çocuğu mutlu ediyor. Aile bireylerinin okula gelmesi, öğretmenin, çocuğun evine gitmesi veya dışarıda birlikte olmaları, çocuğun aile şemasına öğretmeni de eklemesine ve okul yaşantısına da ailesini eklemesine yardımcı oluyor” şeklinde ifade ederken Ö6 ise “Evde birden çok çocuk sayısı, küçük bebek, çalışma durumu, izin alamama, evde yatalak hasta olması” şeklinde açıklama getirmiştir.

Araştırmaya katılan öğretmenlere yöneltilen “Ebeveynlerin aile katılımını arttıran unsurlar nelerdir?” sorusuna verilen cevaplar incelendiğinde genelde ailenin konu hakkındaki duyarlılığı, öğretmen ve aile arasındaki olumlu etkileşim ve okulun bu konudaki olumlu tutumunun aile katılımını arttıran unsurlar olduğu belirlenmiştir. Öğretmenlerden Ö1 bu durumu “Ebeveynlerin çocuklarıyla vakit geçirme isteklerinin olması, çocuklarının aldıkları eğitimi evde kendileri tarafından da bilinmesinin ve pekiştirilmesinin çocuk açısından ne kadar önemli olduğunun farkında olmasıdır” ifadelerini kullanırken Ö10 ise “Okul yönetiminin ya da öğretmenin, aile katılımı konusundaki olumsuz tutumları, ailenin çocuğa karşı ilgi ve alakası, okul öncesi eğitime verdiği önem derecesi ve ebeveynlerin çalışma şartları” sözleri ile açıklamıştır.

“Aile katılımının arttırılabilmesi ve verimli hale getirilebilmesi için neler yapılabilir?” sorusuna verilen cevaplar incelendiğinde sene başından başlayarak ailelerin farkındalığını arttırmak, uygun bir planlama yapmak ve öğretmen tarafından sürekli bu konuda ortamlar hazırlamak öğretmenler tarafından aile katılımının arttırılması ve verimli hale getirilmesini etkileyen unsurlar olarak dile getirilmiştir. Bu durumu açıklayan öğretmenlerden Ö2 “öğretmen ve aile işbirliğinde programlı hareket etmek verimliliği ve katılımı artırır” ifadelerini kullanırken Ö5 “mesai saatleri ile çakışmamasına özen gösterilmeli” şeklin de bir açıklama getirmiştir.

Son olarak öğretmenlere yöneltilen “Anne ve babaların katılımı konusunda farklılık gözlemliyor musunuz? Nasıl?” sorusuna verilen cevaplar incelendiğinde öğretmenler, annelerin babalara kıyasla bu konuda daha duyarlı olduklarını ve babaların nadiren katılım gösterdiklerini ifade etmişlerdir. Öğretmenlerden Ö10 “Çocukların eğitim ve her türlü ihtiyaç durumlarıyla genellikle anneler ilgileniyorlar. Doğal olarak aile katılımı sürecine daha çok anneler katılıyor. Göreve yeni başladığım yıllara nispeten babaları da daha ilgili buluyorum. Bu durum okulun bulunduğu sosyo-kültürel çevreyle de ilintili oluyor. Örneğin şu anda merkezi bir yerde çalışıyorum, özellikle çağırdığımda, etkinliğe tüm babalar katılırlar. Anneler ise her çevre, durum ve koşulda katılım içerisindedir” ifadelerini kullanırken Ö8 ise “Evet genellikle çocukların üzerinde ve eğitiminde annelerin babalara oranla daha baskın olduğunu gözlemliyorum. Onlarla hem daha fazla vakit geçiren hem de daha fazla ilgilenen taraf genelde anneler oluyor” şeklinde açıklama getirmiştir.

Öğretmenlerden elde edilen veriler değerlendirildiğinde;

- Aile katılımında okul, aile ve çocuk üçlüsüne dikkat çektikleri, aile katılımının çocuk ve aile üzerinde etkili olarak eğitimin niteliğini yükselttiğini düşündükleri,
- Ebeveynlerin aile katılımı konusunda değişkenlik gösteren tutumlarında bu konudaki duyarlılıkları ve çalışma durumlarına dikkat çektikleri,
- Aile katılımı etkinliklerinin çocukları olumlu yönde etkilediğini düşündükleri,
- Ebeveynlerin çalışma durumu, evde bakıma muhtaç kişi ya da bebek olması, duyarsızlık ve konuyu önemsememe gibi nedenlerin aile katılımını sınırladığını,
- Ailenin konu hakkındaki duyarlılığı, öğretmen ve aile arasındaki olumlu etkileşim ve okulun olumlu tutumunun aile katılımını arttırdığını,
- Aile katılımının arttırılabilmesi için ilk andan itibaren ailelerin farkındalığını arttırmak, uygun bir planlama ve öğretmenin teşvik edici rolünün aile katılımını arttıracığını düşündükleri,
- Babalara kıyasla annelerin aile katılımı konusunda daha katılımcı olduklarını düşündükleri belirlenmiştir.

Ebeveyn Görüşlerinin Değerlendirilmesi

Ebeveynlerle yapılan görüşmelerde onların genel anlamda okul ile iletişim halinde oldukları, özellikle çocukları kendileri okula bırakmaları nedeni ile bu iletişimin daha düzenli halde olduğu belirlenmiştir.

“Okul öncesi eğitimde aile katılımı” ifadesinden ne anlıyorsunuz? Sorusuna verilen cevaplar incelendiğinde ebeveynlerin bir kısmı okuldan çocuklarla ilgili bilgi almak, iletişim halinde olmak şeklinde açıklamalar getirerek genelde okul ile aile arasındaki iletişime vurgu yapan ebeveynlerden E4 *“çocuğumla ilgili olarak öğretmeninden düzenli bilgi almak”*, E6 ise *“Kreşteki öğretmenlerinden çocuğun gelişimi, aktiviteleri ile ilgili bilgiler almak, öğretmenler ile bilgi alışverişinde bulunmak”* şeklinde açıklamalar getirirken ebeveynlerden bazıları ise ailenin çocuğun eğitim sürecine daha fazla dahil olmasına işaret etmişler ve bu düşünceleri ebeveynlerden E10 *“Ailelerin çocukların sınıflarına gidip farklı etkinliklerde ortak paylaşımlarda bulunmasını anlıyorum”* ifadelerine yer verirken E5 ise *“Çocuğun okul hayatında ailesinin etkin bir şekilde rol almasıdır. Eğitime, okul ve aile işbirliği içerisinde katkı sağlamaktır”* şeklinde açıklamalarda bulunmuştur.

“Çocuğunuzun okuldaki etkinliklerine katılıyor musunuz? Nasıl?” sorusu yöneltilen ebeveynler bu soruya genelde yılsonu etkinliklerine katılım gösterdikleri yönünde açıklamalarda bulunurken, bazı ebeveynler okula davet edildikleri zaman katılım göstermeye çalıştıklarını ifade etmişlerdir.

“Çocuğunuzun öğretmenin aile katılımı konusundaki tutumunu nasıl buluyorsunuz?” sorusuna az sayıda ebeveyn, öğretmenlerin yetersiz olduğunu ifade etmiş olsa da genelde öğretmenlerin bu konuda duyarlı olduklarını düşündükleri belirlenmiştir. Ebeveynlerden E5 bu konudaki düşüncelerini *“Olumlu buluyorum. Ailelerin bazen tek başına yapamayacakları durumlarda yönlendirme ve örneklemeleri ile olumlu yönde katkı sağlamaktadır. Ailenin de katılabileceği etkinlikler yaparak aileye fırsatlar yaratmaktadır”* sözleri ile ifade ederken E6 ise *“Öğretmen aile katılımına önem veriyor, fakat yeterli bulmuyorum”* ifadelerine yer vermiştir.

Ebeveynlere yöneltilen *“Aile katılımının olduğu etkinliklerin çocuğunuzu etkilediğini düşünüyor musunuz? Nasıl?”* sorusuna verilen cevaplar incelendiğinde ebeveynler genelde

bu etkinliklerin çocukları olumlu yönde etkilediğini, öz güvenini arttırdığını, kendilerini değerli hissetmelerini sağladığını, ailelerin etkileşimlerini çeşitlendirdiğini ve çocukların sosyal ve duygusal gelişimini olumlu yönde etkilediğini ifade etmişlerdir. Nadiren de olsa olumsuz görüş bildiren ebeveynlerden E4 “*Bu konuda çok iyimser olduğumu düşünmüyorum, bu tarz etkinlikler genelde ebeveynlere iş yükü oluşturuyor*” ifadelerini kullanmıştır.

“*Aile katılımı etkinlikleri siz ve çocuğunuz arasındaki ilişkiyi etkiliyor mu? Nasıl?*” sorusuna ebeveynler genelde aile ile çocuk arasındaki iletişimi güçlendirdiğine işaret etmekle birlikte çocukların mutlu olduğunu, ebeveynleri ile farklı etkileşim ortamları hazırladığını, çocukların öz güvenini arttırdığını, ailesinin desteğini daha fazla hissettiği gibi olumlu durumlara vurgu yaptıkları belirlenmiştir.

“*Sizin açınızdan aile katılımını arttıran unsurlar nelerdir?*” sorusuna verilen cevaplara ebeveynler ortak bir şekilde okul yönetiminin tutumu, öğretmen ve aile arasındaki iletişim ve ebeveynlerin çalışma durumlarına dikkat çektikleri görülürken “*Sizin açınızdan aile katılımını sınırlayan unsurlar nelerdir?*” sorusuna ise genelde ebeveynlerin çalışma saatleri ile olan uyumsuzluğa dikkat çekmekle birlikte olumsuz öğretmen tutumu ve ebeveyn ilgisizliğinin de bu konuda etkili olduğunu düşündükleri belirlenmiştir.

“*Aile katılımının verimli olabilmesi için neler yapılması gerektiğini düşünüyorsunuz?*” sorusuna ebeveynlerin verdikleri cevaplar incelendiğinde okulun ve öğretmenin koordinasyon işini iyi yapması, ebeveynlerin farkındalıklarının artırılması, ebeveynlerin çalışma düzenlerinin dikkate alınması ve okul ile aile arasındaki iletişimin güçlü olması gerektiğine işaret eden ebeveynlerden E7 bu konudaki düşüncelerini “*Okul ile iletişimi kuvvetli tutmak, küçük etkinliklere aileleri davet etmek, bazı faaliyetlerin bir kısmını okulda yapıp bir kısmını evde tamamlamak*” şeklinde ifade etmiştir.

Son olarak ebeveynlere yöneltilen “*Siz ve eşiniz arasında aile katılımı konusunda bir farklılık var mı? Nasıl?*” sorusuna ise ebeveynler genelde her iki ebeveyn açısından da önemli bulunduğunu işaret etmekle birlikte annelerin daha fazla katılım gösterdiğini belirtmişlerdir. Erkek ebeveynlerden bir tanesi bu konudaki düşüncelerini “*Var, eşim aile katılımı etkinliklerini bana göre daha fazla önemsemekte ve daha fazla ciddiye almakta. Eşim etkinlikleri mutlaka yapar hiç ertelemez ben ise etkinliğin faydalı olmadığını düşünüyorsam etkinliğe katılmıyorum*” sözleri ile ifade etmiştir.

Ebeveynlerle yapılan görüşmelerden elde edilen veriler değerlendirildiğinde;

- Aile katılımı konusunda algılarının farklı olduğu, bazılarının okul ile aile arasındaki iletişime dikkat çekerken bazıları çocuğun eğitim sürecine dâhil olmak şeklinde tanımladıkları,
- Genelde yılsonu etkinlikleri ve aile görüşmelerine katılım gösterdikleri,
- Aile katılımı konusunda öğretmenlerin tutumunu önemli ve olumlu buldukları,
- Aile katılımı etkinliklerin çocukları olumlu yönde etkilediğini, öz güvenini arttırdığını, kendilerini değerli hissetmelerini sağladığını, ailelerin etkileşimlerini çeşitlendirdiğini ve çocukların sosyal ve duygusal gelişimini olumlu yönde desteklediğini düşündükleri,
- Bu etkinliklerin aile ile çocuk arasındaki iletişimi güçlendirdiğini düşündükleri,
- Okul yönetiminin tutumu, öğretmen ve aile arasındaki iletişim ve ebeveynlerin çalışma durumlarının aile katılımını doğrudan etkilediğini,
- Aile katılımının verimli olabilmesi için okulun ve öğretmenin koordinasyon işini iyi yapması, ebeveynlerin farkındalıklarının artırılması, ebeveynlerin çalışma düzenlerinin planlama sürecinde dikkate alınması ve okul ile aile arasındaki iletişimin güçlü olmasının

önemine vurgu yaptıkları,

- Aile katılımı konusunda annelerin, babalara kıyasla daha katılımcı olduğunu düşündükleri belirlenmiştir.

Öğretmen ve ebeveynlerden elde edilen veriler birlikte değerlendirildiğinde; öncelikle aile katılımının tanımı konusunda farklılıklar olduğu belirlenmiştir. Öğretmenlerin, ailenin eğitim-öğretim sürecine dâhil edilmesi şeklindeki özetlenebilecek aile katılımı tanımına karşın ebeveynlerin bu konuda daha çocuk çocuğun okulu ile aile arasında iletişim kurulması, bilgi akışı olarak tanımladıkları belirlenmiştir. Ebeveynlerin aile katılımı konusundaki farkındalıklarının yeterli olmaması bu tanımlama da etkili olmaktadır. Bunun yanında aile katılımını arttıran ya da sınırlayan unsurlar açısından benzer görüşler olduğu ve genelde ailelerin konuyu yeterince ciddiye almaması ve zaman problemi olarak tanımladıkları belirlenmiştir. Bu noktada öğretmenin sene başında aileye verdiği mesaj, planlama sürecinde aile ile yeterli iletişim ortamı sağlanamaması ve ailenin bu konudaki farkındalık eksikliği de belirleyici bir unsurdur. Ayrıca aileler açısından öğretmen tutumları da bu konuda öne çıkan unsurlar arasındadır. Öğretmenlerin aile katılımı konusundaki doğru tanımlamalarına karşın uygulamada aynı özeni göstermedikleri düşünülmektedir. Zira aileler açısından aile katılımını etkileyen unsurlardan biri olarak öğretmen tutumları öne çıkmıştır.

Okullarda aile katılımının sağlanmasında, sene başında ebeveynlerin ihtiyaç analizlerinin doğru bir şekilde yapılarak okullara uygun programlar yapılması önemlidir (Kocabaş, 2006). Bir bütünün parçaları olan okul ve aile arasındaki uyumun sağlanması aile katılımını doğrudan etkilemektedir (Erdoğan ve Demirkasımoğlu, 2010). Aile katılımının sağlanması sınıftaki disiplin olaylarının azalmasına, çocuğun okula devamında sürekliliğe ve akademik başarının artmasına neden olmaktadır (Sheldon, 2003; Jeynes, 2007; Kotaman, 2008; Keçeli Kaysılı, 2008; Erdoğan ve Demirkasımoğlu, 2010).

Aile katılımının çocuk üzerindeki bu olumlu etkilerine rağmen öğretmenler açısından ailelerin bilinç eksikliği, aile katılımını önemsememe ve çalışma düzenleri, ebeveynler açısından ise öğretmenlerin tutumu ve mesai saatleri ile çakışan etkinlik planlamaları sınırlayıcı unsurlar olarak öne çıkmaktadır. Bu noktada hem öğretmenlerin hem de ebeveynler problem olarak öne sürdüğü aile katılımlarının zamanlaması konusunun öğretmen ve ebeveynler arasındaki iletişimsizlik ile özellikle öğretmenlerin planlamadaki eksikliklerinden kaynaklandığı düşünülmektedir. Bunun yanında ailelerin isteksizliği ve aile katılımını önemsiz görmeleri ve çocuğun eğitimi ile ilgili sorumlulukları öğretmen ve okula bırakma yönündeki tutumları da olumsuz bir tutum olarak değerlendirilmektedir. Yapılan çalışmalarda aile katılımını önemsiz gören ebeveyn tutumlarının, çocukların eğitimi ile ilgili sorumlulukları okula bırakma yönündeki ebeveyn eğilimlerinin, olumsuz öğretmen tutumlarının aile katılımını olumsuz yönde etkilediği ifade edilmektedir (Shannon, 1996; Christenson, 2004; Çamlıbel Çakmak, 2010; Erdoğan ve Demirkasımoğlu, 2010; Ghaith ve diğ., 2012).

Ayrıca anne ve babaların sürece katılımı konusunda farklılıklar olduğu, annelerin bu konuda daha sorumlu bir tutum içinde iken babaların bu konuda daha geride kaldıkları ve sorumluluk almadıkları da belirlenmiş, bu durumda aile katılımını sınırlayan önemli bir unsur olarak değerlendirilmiştir. Şahin ve Özbey (2009), yaptıkları çalışmalarında aile katılımı etkinliklerinde babaların aktif olmasının çocukların davranış problemlerini azalttığını ve okul başarısını arttırdığını ancak babaların aile katılımı konusunda isteksiz olduklarını ve genelde rahat etkinliklere katılmayı tercih ettiklerini belirlemişlerdir. Atakan (2010) ise; aile katılımı etkinliklerine daha çok çalışmayan annelerin katılım gösterdiğini, aile katılımı açısından çalışma saatleri ile çakışmanın önemli olduğunu, bunun yanında okul yönetimi ve

öğretmenlerin olumsuz tutumlarının da bu konuda etkili olduğunu yaptığı çalışmada ortaya koymuştur.

Sonuç ve Öneriler

Sonuç olarak araştırmaya katılan ebeveynler ve öğretmenler; aile katılımı etkinliklerinin çocuklar açısından önemli olduğunu düşündükleri, çocuklarda özgüveni arttırdığı, Ebeveyn-çocuk ve öğretmen ilişkisini güçlendirdiği, öğretmen ve ebeveynlerin aile katılımının çocuk üzerindeki etkileri konusunda farkındalıklarının yüksek olduğu, annelerin babalara kıyasla bu konuda daha duyarlı oldukları belirlenmiştir. Ebeveynlerin çalışma durumunun, aile katılımı konusundaki farkındalıklarının ve öğretmen tutumlarının aile katılımı konusunda temel belirleyiciler olduğu da söylenebilir.

Bu sonuçlar doğrultusunda, çocuklar açısından son derece önemli olan okul öncesi eğitimde aile katılımının nitelikli hale getirilmesi ve katılımın artırılabilmesi için; öğretmenlerin bu konudaki farkındalıklarının yüksek olması ve bu farkındalığı ailede oluşturabilmesi, okul yönetimi ve öğretmenin bu konuda olumlu tutum içinde olması, öğretmen ve ebeveynler arasındaki iletişimin canlı tutulması, planlama sürecinde çalışan ebeveynlerin çalışma düzenlerinin dikkate alınması ve ailelerin özelliklerinin dikkate alınarak katılım etkinliklerinin düzenlenmesi yararlı olacaktır.

Kaynakça

- Atakan, H. (2010). Okulöncesi eğitiminde aile katılımı çalışmalarının öğretmen ve ebeveyn görüşlerine göre değerlendirilmesi, Yüksek lisans tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Aydoğan, Y. (2017). Okul Öncesi Eğitim Programlarında Aile Katılımı, Anne Baba Eğitimi, Ed:T. Güler Yıldız, 4.Baskı, Ankara:Pegem
- Brown, P. C. (1989). Involving Parents in the Education of Their Children. ERIC Digest, Erişim Tarihi: 30.07.2017
- Christenson, S. L. (2004). The family-school partnership: An opportunity to promote the learning competence of all students. *School Psychology Review*, 33 (1), 83-104.
- Cohen, L., Monion, L. ve Morrison, K. (2000). Research Methods in Education, London and New York: Taylor & Francis Group.
- Çamlıbel Çakmak, Ö. (2010). Okul öncesi eğitim kurumlarında aile katılımı. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 20(20), 1-18.
- Erdoğan, Ç. ve Demirkasımoğlu, N. (2010). Ailelerin eğitim sürecine katılımına ilişkin öğretmen ve yönetici görüşleri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*, 16 (3), 399-431.
- Ghaith, S. M., Banat, S. M., Hamad, G. E., & Albadareen, G. S. (2012). Jordanian school counselor involvement in school-family-community partnerships. *International Journal for the Advancement of Counselling*, 34(4), 307-319.
- Gordon, T. (2002). Etkili ana-baba eğitimi: Aile iletişim dili. İstanbul: Sistem Yayıncılık
- Jeynes, W. H. (2007). The relationship between parental involvement and urban secondary school student academic achievement: A meta- analysis. *Urban Education*, 42 (1), 82-110.
- Karasar, N. (2002). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: Nobel Yayıncılık
- Keçeli-Kaysılı, B. (2008). Akademik başarının artırılmasında aile katılımı. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 9 (1), 69-83.
- Kocabaş, E. Ö. (2006). Eğitim sürecinde aile katılımı: Dünyada ve Türkiye'deki çalışmalar. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 3(26), 143-153.
- Korkut, F. (2004). Okul temelli önleyici rehberlik ve psikolojik danışma. Ankara: Anı Yayıncılık
- Kotaman, H. (2008). Türk ana babalarının çocuklarının eğitim öğretimlerine katılım düzeyleri. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21 (1), 135-149.

- Lindberg, E. N. A. (2014). Eğitim fakültesi son sınıf öğrencilerinin aile katılımı ile ilgili görüşleri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 14 (4), 1339-1361.
- Meadows, S. (2010). *The Child As Social Person*. Child and Parents, New York: Routledge
- Tedmem, (2015). 2015 Eğitim Değerlendirme Raporu, <https://tedmem.org/download/2015-egitim-degerlendirme-raporu?wpdmdl=1341>, İnternette 30.07.2017 tarihinde alınmıştır.
- Oktay, A. (2004). Yaşamın sihirli yılları: Okul öncesi dönem. 5. Baskı, İstanbul: Epsilon.
- Shannon, S. M. (1996). Minority parental involvement: A Mexican mother's experience and a teacher's interpretation. *Education and Urban Society*, 29 (1), 71-84.
- Sheldon, S. B. (2003). Linking school–family–community partnerships in urban elementary schools to student achievement on state tests. *The Urban Review*, 35 (2), 149-165.
- Şahin, F. T. ve Özbey, S. (2009). Okul öncesi eğitim programlarında uygulanan aile katılım çalışmalarında baba katılımının yeri ve önemi. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 17(17), 30-39.
- Şimşek, Z. C. ve İvrendi, A. (2014). Ebeveynlerin okul öncesi eğitim kurumlarından beklentileri. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 29 (2), 240-254.
- Uzuner, Y. (1999). Niteliksel Araştırma Yaklaşımı, Ed.: A. A. Bir, Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Yıldırım, A. ve Şimşek H. (2008). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri. 6. Basım. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Exdedended Abstract

Introduction

The ability to achieve pre-primary education with the desired quality and efficiency depends on the cooperation of all elements involved in the process. It is important to realize the activities and activities organized by the teachers in cooperation with the parents, their support and their contribution in terms of the gains in preschool education. Family participation in pre-school; It is the whole of the activities organized by the parents to contribute to the education of the children, as well as their development, and to be useful to them. The increase in educational qualifications and the provision of effective education are directly related to the cooperation between teachers and parents. Considering the importance of family participation especially in pre-school education, parent and teacher views on family participation in preschool education were evaluated in this study.

Method

A qualitative research method was used in the in-depth analysis of the views of teachers and parents. With the interview form prepared by the researcher, parents; Questions about what they understood from family participation, factors that increase and decrease family participation, the importance of family participation, and the effects of parental involvement on parents and children. For teachers; How they describe family participation, the attitudes of parents about family participation, factors that increase or limit family participation, etc. were managed and opinions were taken. The results of the research are discussed in depth with the inductive analysis method. Interview technique, one of the qualitative research methods, was used in the study. Data obtained in the study was collected through semi-structured interviews, one of the interview techniques

Results and Discussion

When the data obtained from the teachers were evaluated, the following results were obtained. It has been determined that family participation emphasizes the school, family and children's trio, and that family participation enhances the quality of education on children and family. It was understood that parents' attitudes varying in their family involvement believed

that this sensitivity and working conditions were effective. It has been determined that family involvement activities have influenced children positively. It has been found that the reasons for parental involvement, such as the working status of the parents, the need for care at home or the baby, ignorance and ignorance of the subject, limit family participation. It has been determined that family members feel the sensitivity to the issue, the positive interaction between the teacher and the family, and the positive attitude of the school to increase family involvement. From the very first moment, it has been understood that to raise family awareness, appropriate planning and encouraging role of the teacher would increase family involvement in order to increase family participation. It has been determined that mothers think that their mothers are more involved in family involvement.

When the data obtained from interviews with parents were evaluated, the following findings were obtained. It has been understood that perceptions about family involvement are different, some point to communication between the school and the family, while others describe the child as involved in the educational process. They were generally found to participate in year-end activities and family discussions. It has been determined that teachers find their attitude important and positive about family participation. It has been determined that family participation activities have positive effects on children and increase their self-confidence in children. It has been determined that these activities strengthen communication between the family and the child. It was determined that the attitude of school management, communication between teacher and family, parents' working conditions directly affected family participation. It is important that the school and the teacher do the coordination work well in order for the family participation to be fruitful. It is necessary to increase awareness of the parents and to consider the working arrangements of the parents in the planning process. It has been determined that mothers are more involved in family involvement than parents.

In order to improve the quality of family participation and increase participation before school, It is important that the awareness of teachers is high. Increasing awareness of parents, school management and teachers should be positive in this regard. It is useful to keep the communication between the teacher and the parents alive, to consider the working orders of the parents working in the planning process and to organize the participation activities taking into account the characteristics of the families.